

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ 372 КК УКРАЇНИ

Скрипник К.Ю.,
аспірантка кафедри кримінального права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків
e-mail: campanule85@ukr.net

Скрипник К.Ю. Уповноважена особа як суб'єкт кримінального правопорушення за статтею 372 КК України.

У статті шляхом системного тлумачення законодавства визначено перелік посадових осіб, які відносяться до «уповноважених на те законом осіб», в розумінні суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 372 КК України, які мають повноваження на повідомлення особам про підозру, а саме дізнавач та детектив. Актуальність вказаного дослідження зумовлена, в першу чергу, відсутністю ґрунтовних досліджень суб'єктів притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, окрім слідчого і прокурора, оскільки тривалий час у національному кримінальному процесуальному законодавстві лише слідчий і прокурор мали відповідні повноваження на повідомлення особі про підозру. Після впровадження в нашій державі інституту дізнавачів, а також детективів в науці кримінального права не було приділено достатньої уваги цим спеціальним суб'єктам кримінального правопорушення саме за статтею 372 КК України, тому в статті послідовно проаналізовано їх статус та повноваження. Розглянуто схожі та відмінні риси у процесуальному статусі слідчого та дізнавача. Визначено, що кримінальним процесуальним законодавством не передбачено права дізнавачів на вручення письмового повідомлення про підозру, що спричиняє різне розуміння та втілення на практиці процедури притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних проступків. Також досліджено статус детектива як нового явища для українських реалій у складі таких органів як Національне антикорупційне бюро України та Бюро економічної безпеки України. Виокремлено комплекс повноважень детектива як симбіоз особи, уповноваженої на проведення і досудового розслідування, і оперативно-розшукової діяльності, а також наголошено на можливості притягнення детектива до кримінальної відповідальності за ст. 372 КК України фактично при здійсненні ним повноважень слідчого. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано необхідність внесення змін до диспозиції статті 372 КК України, а саме визначення закритого переліку суб'єктів кримінального правопорушення – «прокурор, слідчий, детектив, дізнавач».

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, суб'єкт кримінального правопорушення, спеціальний суб'єкт, дізнавач, детектив, повідомлення про підозру.

Skrypnyk K.Yu. The authorized person as a subject of a criminal offense under Article 372 of the Criminal Code of Ukraine.

The article, through a systematic interpretation of the legislation, defines a list of officials who belong to “persons authorized to do so by law”, in the sense of the subject of a criminal offense provided for in Article 372 of the Criminal Code of Ukraine, who have the authority to report persons of suspicion, namely, an inquirer and a detective. The topicality of this research is due, first of all, to the lack of thorough research on the subjects of the attracting a deliberately innocent person to criminal responsibility, except for the investigator and the prosecutor, since for a long time in the national criminal procedural legislation only the investigator and the prosecutor had the appropriate authority to report a person of suspicion. After the introduction in our state of the institute of inquirers, as well as detectives in the science of criminal law, not enough attention was paid to these special subjects of a criminal offense

specifically under Article 372 of the Criminal Code of Ukraine, so the article consistently analyzes their status and authority. Have been considered similar and distinctive features in the procedural status of the investigator and inquirer. Have been determined that the criminal procedural legislation does not provide for the right of inquirers to be served with a written report of suspicion, which causes different understanding and implementation in practice of the procedure of attracting to criminal responsibility for committing criminal misdemeanors. The status of the detective as a new phenomenon for Ukrainian realities within such bodies as the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine and the Bureau of Economic Security of Ukraine was also researched. The set of powers of the detective has been singled out as a symbiosis of a person authorized to conduct both pre-trial investigation and operational search activities, and it also has been emphasized the possibility of attracting the detective to criminal liability under Article 372 of the Criminal Code of Ukraine when he was actually exercising the powers of an investigator. Based on the results of the research, the necessity of making changes to the provision of Article 372 of the Criminal Code of Ukraine, namely the definition of the closed list of subjects of criminal offenses - "prosecutor, investigator, detective, inquirer" has been substantiated.

Key words: Criminal Law, criminal offence, attracting a deliberately innocent person to criminal responsibility, subject of a criminal offence, special subject, inquirer, detective, report of suspicion.

Постановка проблеми. Дослідження спеціального суб'єкта, уповноваженого на притягнення осіб до кримінальної відповідальності, набуває додаткової актуальності, враховуючи зміни до кримінального та кримінального процесуального законодавства щодо розслідування кримінальних проступків, а також впровадження в нашій державі нових правоохоронних органів, зокрема, Національного антикорупційного бюро України та Бюро економічної безпеки України, що зумовлює необхідність визначення місця їх посадових осіб в системі координат спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого статтею 372 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Узагальненням наявної судової практики щодо притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності за статтею 372 КК України, виявлені вироки щодо слідчих та прокурорів, натомість відсутні вироки щодо інших посадових осіб, також уповноважених на повідомлення особам про підозру. Вбачається, що така ситуація зумовлена недостатнім науковим вивченням спеціального суб'єкта даного складу кримінального правопорушення та нерозумінням на практиці статусу та повноважень дізнавача та детектива, що, в свою чергу, тягне неправильне застосування кримінальних норм як при кваліфікації цього кримінального правопорушення, так і при відмежуванні його від суміжних складів.

Стан опрацювання цієї проблематики: Склад кримінального правопорушення, передбачений статтею 372 КК України, вивчався фахівцями в галузі кримінального права або окремо, або в системі інших кримінальних правопорушень проти правосуддя. Проте більшість праць відносяться до радянських часів (М.Й. Коржанський), а частина досліджень проводилася до прийняття у 2012 р. КПК України (М.І. Бажанов, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін, В.В. Кузнецов, М.В. Сийпюкі, С.С. Мірошніченко та ін.). Хоча навіть при дослідженні суб'єкта притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності вже в сучасних працях головна увага приділялася слідчому і прокурору (П.П. Андрушко, Л.М. Палюх, С.І. Кравченко та інші). При цьому, поняття та види «уповноважених осіб» в контексті досліджуваної статті КК України фактично не розкриті в науці, а тому вивчення спеціального суб'єкта аналізованого кримінального правопорушення зберігає свою актуальність.

Метою статті є встановлення конкретних посадових осіб правоохоронних органів, які підпадають під поняття «уповноважена законом особа» як спеціальний суб'єкт притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, для забезпечення правильної кваліфікації діяння та відмежування від інших складів кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Статтею 372 КК України [1] прямо закріплена вказівка на особу, яка може вчинити даний злочин – «слідчий, прокурор чи інша уповноважена на те законом особою». Загальновизнаною у науці кримінального права є позиція, що суб'єкт цього злочину – спеціальний.

На думку С.І. Кравченка, суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 372 КК є лише особа, яка згідно з вимогами КПК, наділена владними повноваженнями для здійснення правової кваліфікації дій особи у кримінальному провадженні [2, с. 106].

Як приклад неправильного розуміння статті 372 КК України органами досудового розслідування можна привести справу № 639/632/18, за результатом розгляду якої Жовтневим районним судом м. Харкова 18.10.2023 винесено виправдувальний вирок [3]. Згідно обвинувального акту

трьом оперуповноваженим та слідчому інкримінувалося, серед іншого, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, вчинене за попередньою змовою групою осіб. Тобто незважаючи на той факт, що оперуповноважений за жодних обставин не є спеціальним суб'єктом за ст. 372 КК України, не відноситься до уповноважених осіб в контексті досліджуваної статті та не може вважатися виконавцем вказаного кримінального правопорушення, зазначений вирок суду є відображенням практичних проблем у застосуванні статті 372 КК України.

Аналізом чинного кримінального процесуального законодавства, а також спеціальних законів України, зокрема, «Про Національне антикорупційне бюро України» [4], «Про Бюро економічної безпеки» [5], можна виокремити двох посадових осіб, які відносяться до «уповноваженої на те законом особи» в розумінні суб'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 372 КК України, – це дізнавач та детектив. У жодних інших працівників правоохоронних чи взагалі державних органів немає повноважень на складання, погодження чи повідомлення особі про підозру, в порядку визначеному КПК України [6].

Поняття дізнавача та перелік органів дізнання визначений КПК України. Так, органи, що здійснюють дізнання, разом з органами, що здійснюють досудове слідство, відносяться до органів досудового розслідування. Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів органів Національної поліції, органів безпеки, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України (стаття 38 КПК України).

При цьому, фактично саме через перелік зазначених вище органів дізнання законодавцем сформульовано і поняття дізнавача. Відповідно до п. 4-1 ч. 1 ст. 3 КПК України дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Тобто, відповідно до чинної редакції КПК України, дізнавач – це особливий суб'єкт кримінального провадження, на якого законодавцем покладені повноваження щодо здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [7, с. 267].

А.Г. Гаркуша та Є.І. Петриченко виділяють такі ознаки поняття «дізнавач»:

- це службова особа визначених у Кримінальному процесуальному законі правоохоронних органів та підрозділів України (це в котрий раз підтверджує, що дізнавачем може бути виключно службова особа, яка входить до переліку осіб, що встановлений національним законодавством);
- компетенція дізнавача встановлена у КПК України (тобто, увесь набір необхідних складових елементів компетенції дізнавача визначений у Кримінальному процесуальному законі України);
- дізнавач уповноважений на здійснення досудового розслідування кримінальних проступків [7, с. 267].

Розглянемо деякі аспекти статусу дізнавача на прикладі органів дізнання Нацполіції. Так, згідно з Наказом МВС України № 405 від 20 травня 2020 р. «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» [8], дізнавач – службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції України або уповноважена особа іншого підрозділу поліції, яка уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків. Отже, можна визначити двох суб'єктів, які мають право здійснювати дізнання. Це: – службова особа підрозділу дізнання визначеного правоохоронного органу, безпосереднім службовим обов'язком якої є здійснення досудового розслідування у формі дізнання; – уповноважена особа іншого підрозділу визначеного правоохоронного органу, серед функцій котрої здійснення дізнання не є безпосереднім [9, с. 74-75].

Про уповноваження працівника поліції іншого підрозділу здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків Головою Національної поліції України, начальниками ГУНП, начальниками відповідних територіальних підрозділів поліції, або особами, які виконують їх обов'язки, видається наказ. Засвідчена копія наказу про уповноваження працівника поліції здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків надсилається до органу прокуратури відповідного рівня для внесення адміністраторами ЄРДР відповідних відомостей про реєстратора до довідника організаційної структури ЄРДР і надання працівнику поліції, уповноваженому здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, доступу до ЄРДР [9, с. 74-75].

Проте слід звернути увагу на певні колізії між відомчими актами Нацполіції та КПК України, оскільки кримінальним процесуальним законодавством чітко визначено проведення дізнання виключно дізнавачем, а не службовою особою, на яку ці повноваження покладені внутрішнім наказом керівника постійно або тимчасово.

Як приклад, можна привести наказ Національної поліції України № 142 від 04.12.2015 р. «Про затвердження Переліку посад молодшого та середнього складу поліції і відповідних їм граничних спеціальних звань», яким взагалі на дату набрання чинності 01.07.2020 р. змін до КК України та КПК України щодо впровадження інституту розслідування кримінальних проступків органами дізнання (Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [10]) не були передбачені посади дізнавачів, а їх повноваження здійснювалися інспекторами та старшими інспекторами. У зазначений перелік лише згодом були внесені відповідні зміни та доповнено посадами дізнавача та старшого дізнавача (див. – Перелік посад поліцейських і відповідних їм граничних спеціальних звань [11]).

Тому слушною є позиція А.Г. Гаркуші та Є.І. Петриченко, що проведення будь-яких слідчих (розшукових) дій та прийняття процесуальних рішень «інспектором» або «старшим інспектором», слід тлумачити як вчинення таких дій неуповноваженою особою, тобто особою, яка не має на це права. В результаті цього, докази зібрані такою особою є недопустимими та у подальшому викликають наслідок у вигляді ухвалення судами відповідних рішень, тим самим не виконуючи завдання кримінального провадження в цілому [7, с. 268].

Що стосується самих повноважень, то ст. 40-1 КПК України закріплює, що дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого, а ч. 2 даної статті перелічує, що саме уповноважений робити дізнавач. Як правильно зазначено А.М. Соцьким, законодавцю треба чітко дати перелік повноважень дізнавача і не підмінювати його статус слідчим, оскільки відповідно до змісту ст. 215 КПК України, досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання в порядку, передбаченому КПК України. Інакше кажучи, дізнавач має своїм завданням розслідування виключно кримінальних проступків [12, с. 202].

Незважаючи на деякі відмінності в повноваженнях слідчого та дізнавача, існують й подібні риси. До них ми можемо віднести те, що обидва учасники кримінального провадження є службовими особами встановлених КПК України органів та підрозділів, хоча перелік службових осіб, уповноважених на здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень та проступків, значно відрізняється. Так, коло осіб, уповноважених на здійснення досудового слідства, є ширшим від кола осіб, на яких покладено повноваження щодо здійснення дізнання. Також спільною рисою в роботі слідчого та дізнавача є те, що їхня компетенція встановлена КПК України [7, с. 270].

Тобто вбачається необхідність більш чіткого як законодавчого, так і відомчого визначення поняття та повноважень дізнавачів, без відсилки до повноважень слідчого, а також обов'язкове усунення наявних у КПК України колізій.

Процедура складення письмового повідомлення про підозру детально регламентована КПК України. Зокрема, передбачено, хто і у яких випадках складає письмове повідомлення про підозру, що має міститися в такому повідомленні, здійснення письмового повідомлення про підозру окремим категоріям осіб. Однак, слід пам'ятати, що законною вона буде при дотриманні певних вимог, які чітко визначає Кримінальний процесуальний кодекс України [13, с. 190].

Зокрема, для визначення повноважень дізнавача при повідомленні особі про підозру необхідно провести системне тлумачення статей 40, 277, 278, 298-4 КПК України, в яких містяться розбіжності щодо процесуальних повноважень дізнавача на вчинення певних дій.

Так, п. 11 ч. 2 ст. 36, п. 6 ч. 2 ст. 40 та п. 5 ч. 2 ст. 40-1 КПК України містять аналогічні положення щодо повноважень прокурора, слідчого та дізнавача, оскільки усі вказані суб'єкти уповноважені повідомляти особі про підозру. Різниця в тому, що прокурор вказане повідомлення ні з ким не погоджує, а слідчий і дізнавач повідомляють про підозру за погодженням з прокурором, при цьому дізнавач повідомляє про підозру виключно у вчиненні кримінального проступку.

За загальним правилом, письмове повідомлення про підозру *складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором* (ч. 1 ст. 277 КПК України), письмове повідомлення про підозру *вручається в день його складення слідчим або прокурором* (ч. 1 ст. 278 КПК України).

Щодо письмового повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку зазначено, що воно *складається дівнавачем за погодженням із прокурором* у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом (ч. 1 ст. 298-4 КПК України). При цьому, частина 2 статті 298-4 КПК містить окремі доповнення щодо вручення повідомлення про підозру, але не уточнює, хто саме може вручити письмове повідомлення про підозру у вчиненні саме кримінального проступку.

Тобто безпосередні дії кожного з суб'єктів повідомлення про підозру (прокурора, слідчого та дівнавача) визначені не загальними нормами статей 36, 40, 40-1 КПК, а конкретними нормами в межах інституту повідомлення про підозру та інших. При чому обсяг повноважень в межах повідомлення про підозру у прокурора, слідчого та дівнавача є різним, від найширшого – у прокурора, до найвужчого – дівнавача.

КПК України використовує наступні терміни: «повідомлення особі про підозру», «складення», «погодження» і «вручення повідомлення про підозру», які необхідно розмежовувати та правильно використовувати.

На думку І.С. Огерука, повідомлення про підозру в кримінальному провадженні включає в себе дві взаємопов'язані дії: «складання» та «вручення». Скласти підозру у кримінальному провадженні може тільки уповноважена особа: прокурор, слідчий, дівнавач. Слід зауважити, що ч. 1 ст. 277 КПК України потребує узгодження із п. 5 ч. 2 ст. 40-1 КПК України, оскільки вона серед суб'єктів не виділяє дівнавача, який наділений правом повідомлення про підозру [13, с. 193]. Погоджуючись з науковцем щодо необхідності узгодження даних норм КПК, зауважимо, що стаття 277 КПК присвячена лише *складенню* письмового повідомлення про підозру і не охоплює увесь перелік дій.

Натомість А. Я. Хитра зазначає, що згідно з п. 5 ч. 2 ст. 40-1 та ч. 1 ст. 298-4 КПК, повідомляти про підозру може й дівнавач, але за погодженням із прокурором [9, с. 208]. При цьому, на думку науковця, згаданими положеннями кримінального процесуального законодавства охоплюється порядок повідомлення особі про підозру, який включає в себе вручення письмового повідомлення про підозру в день його складення слідчим, дівнавачем або прокурором.

Таким чином, можна прийти до висновку, що дівнавач має повноваження на повідомлення про підозру особі у вчиненні кримінального проступку, що включає в себе складення письмового повідомлення про підозру та передбачає подальше обов'язкове погодження прокурором. Водночас з незрозумілих причин дівнавач не наділений законодавцем повноваженнями на вручення особі погодженого з прокурором письмового повідомлення про підозру. Такі повноваження наявні лише у прокурора. Тому КПК України безсумнівно потребує доповнень у статтю 298-4 КПК України, яка визначає особливості повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку, абзацем наступного змісту: «Письмове повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку вручається в день його складення дівнавачем або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень». Вказані зміни вирішать усі розбіжності щодо можливості дівнавача вручати письмове повідомлення про підозру. При цьому внесення доповнень до статей 277 та 278 КПК України в такому випадку не потрібні, оскільки норма статті 298-4 КПК є спеціальною по відношенню до них і стосується якраз розслідування кримінальних проступків.

Як і у випадку зі складенням слідчим повідомлення про підозру відносно завідомо невинуватої особи, при складенні повідомлення про підозру дівнавачем постає питання обізнаності прокурора, який погоджує та вручає повідомлення про підозру, щодо невинуватості особи, що безпосередньо впливає на можливість кваліфікації дій дівнавача і прокурора за ст. 372 КК України у співучасті або лише з одного з цих суб'єктів окремо.

Наступною «уповноваженою особою», котра може бути суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 372 КК України, є детектив, статус якого є дещо незвичним та незрозумілим для національної правоохоронної системи, можливо через неточність його законодавчого визначення. Стаття 3 КПК України, яка містить основні терміни Кодексу, окремо поняття детектива не визначає. У пункті 19 частини 1 цієї статті при перерахуванні сторін кримінального провадження детектив також відсутній, але при визначенні поняття слідчого (пункти 4 і 17 частини 1 згаданої статті) закріплено, що це службова особа, серед іншого, органу Бюро економічної безпеки України, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Також згадка про детективів міститься у статті 38 КПК України при перерахуванні органів досудового розслідування. Досудове слідство здійснюють підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України та підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України (пункти 2 і 3 частини 2 статті 38 КПК).

Таким чином, із законодавчого припису, визначеного пунктом 17 частини другої статті 3 КПК України вбачається, що під класичне значення поняття «слідчий» підпадають і детективи, що у свою чергу, суперечить етимологічному та емпіричному розумінню поняття «детектив» [14, с. 117].

Для подальшого розкриття поняття та повноважень детектива необхідно звернутися до профільних законів, якими регулюється діяльність Національного антикорупційного бюро України та Бюро економічної безпеки України.

Закон України «Про Національне антикорупційного бюро України» також не містить визначення поняття «детектив». У частині 1 статті 10 лише зазначено, що *оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування* у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених законом до підслідності Національного бюро, а також в інших справах, витребуваних до Національного бюро прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками Національного бюро, *проводять старші детективи та детективи* Національного бюро, а також оперативно-технічні підрозділи і підрозділи внутрішнього контролю.

Натомість у п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» закріплено, що *детектив* Бюро економічної безпеки України – це *службова особа* Бюро економічної безпеки України, *уповноважена* в межах компетенції, визначеної Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України, *здійснювати оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування* кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України.

На відміну від слідчого, який уповноважений надавати доручення на проведення оперативно-розшукових дій, обов'язок детектива Національного бюро полягає у самостійному проведенні не тільки слідчих, а й оперативно-розшукових дій [14, с. 118].

Особливістю кримінально-процесуального статусу детектива правоохоронного органу (наразі це детективи НАБУ) є, з одного боку, поєднання повноважень слідчих і оперуповноважених, а з іншого – звуження їх слідчої компетенції досить обмеженими рамками підслідності та розширення їх юридичної компетенції наданням додаткових інформаційно-пошукових і адміністративних повноважень, наприклад, щодо моніторингу банківських операцій тощо [15, с. 99]. Викладені застереження можна розповсюдити вже і на статус детективів Бюро економічної безпеки, інститут яких був запроваджений дещо пізніше.

Отже, детектив – це посадова особа НАБУ чи іншого створюваного на таких засадах правоохоронного органу, яка отримує особливий статус і уповноважена в межах компетенції, передбаченої кримінально-процесуальним законодавством, здійснювати, окрім оперативно-розшукової діяльності, також досудове розслідування злочинів й інших кримінальних правопорушень [15, с. 99-100].

Зокрема, детектив Національного антикорупційного бюро - це учасник кримінального провадження зі сторони обвинувачення, що здійснює досудове розслідування злочинів, визначених ч. 5 ст. 216 КПК України, вчинених певною категорією осіб, а також з урахуванням розміру предмета злочину або завданої ним шкоди, а у окремих випадках можуть розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів, що визначено абз. 3 ч. 5 ст. 216 КПК України [16, с. 77]. Слід зауважити, що в порівнянні з іншими посадовими особами правоохоронних органів детективи Національного бюро наділені дещо більшими повноваженнями, з урахуванням можливостей виконання ними функцій оперативного співробітника та слідчого, а також особливостей підслідних їм кримінальних правопорушень [16, с. 34].

Враховуючи процесуальний статус детективів, в кожному окремому випадку необхідно виходити з повноважень, які здійснюються ним у конкретній ситуації, якщо це повноваження щодо проведення досудового розслідування, то детектив відноситься до слідчого, якщо це оперативно-розшукова діяльність, то при здійсненні таких повноважень детектив не може вважатися слідчим.

Така двозначність (дуалізм) статусу впливає на особливості кваліфікації дій детектива за статтею 372 КК України. Безумовно детектив відноситься до спеціальних суб'єктів аналізованого кри-

мінального правопорушення, оскільки він наділений повноваженнями слідчого щодо повідомлення особі про підозру (як складення, так і вручення письмового повідомлення), а також уповноважений робити увесь комплекс слідчих та інших процесуальних дій, які передують повідомленню про підозру. Але вчинення детективом оперативно-розшукової діяльності в якості оперуваною не охоплюється об'єктивною стороною притягнення до кримінальної відповідальності. Водночас, доповнення переліку суб'єктів кримінального правопорушення у статті 372 КК України детективом надасть можливість усі вчинені ним слідчі, процесуальні та оперативно-розшукові дії, які призвели до безпідставного повідомлення невинуватій особі про підозру, розглядати як сукупність дій, що складають об'єктивну сторону складу цього злочину, а не лише вчинені в статусі слідчого.

Висновки. Підсумовуючи викладене, вважаємо за необхідне у частині 1 статті 372 КК відкрити формулювання «слідчим, прокурором чи іншою уповноваженою на те законом особою» замінити на закритий перелік «прокурором, слідчим, детективом, дізнавачем», оскільки інші посадові особі не мають права повідомляти особі про підозру, що надасть абсолютну конкретику при кваліфікації дій спеціальних суб'єктів. При цьому, аргументи про те, що відкритий перелік суб'єктів запобігає постійному внесенню змін до досліджуваної статті при можливому розширенні законодавцем в майбутньому переліку суб'єктів, уповноважених на повідомлення особам про підозру, не заслуговує на увагу, оскільки при внесенні будь-яких змін законодавець повинен враховувати і вносити зміни до усіх необхідних законодавчих актів для усунення неточностей та розбіжностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 28.11.2023).
2. Кравченко С.І. Кримінально-правова охорона процесуальних прав та інтересів підозрюваного, обвинуваченого: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 273 с.
3. Див.: Вирок Жовтневого районного суду м. Харкова від 18 жовтня 2023 р. Справа № 639/632/18. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/114380124> (дата звернення: 04.12.2023).
4. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 28.11.2023).
5. Про Бюро економічної безпеки: Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 28.11.2023).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 28.11.2023).
7. Гаркуша А.Г., Петриченко Є.І. Регламентация повноважень щодо здійснення дізнання у кримінальному процесі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 265–271.
8. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: Наказ МВС України № 405 від 20 травня 2020 р. / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text> (дата звернення 05.10.2023).
9. Дізнання: навчальний посібник / за заг. ред. А.Я. Хитри. Львів: ЛьвівДУВС, 2021. 340 с.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (дата звернення 05.10.2023).
11. Перелік посад поліцейських і відповідних їм граничних спеціальних звань. Офіційний вебпортал Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/perelik-posad-policejskih> (дата звернення 05.10.2023).
12. Соцький А.М. Деякі аспекти процесуального статусу дізнавача в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 200–205.

13. Огерук І.С. Особливості здійснення повідомлення про підозру у кримінальному провадженні. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія «Право»*. 2022. № 14 (26). С. 188–195.
14. Борисенко М.В. Етимологічне значення термінів «поліцейський детектив» та «слідчий». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Том 2. С. 116–119.
15. Рокунь С.В. Юридична визначеність повноважень та діяльності детектива в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 2. Том 2. С. 98–102.
16. Жидков В.Л. Кримінально-процесуальна діяльність детектива Національного антикорупційного бюро України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 224 с.